

RICHTINGGEVEND ADVIES
GEZOND EN VITAAL GEMEENTE ZIJN
PK CASTRICUM

uitwerking beleidsvisie
'samenwerken aan een gezonde en vitale toekomst van de PKC'

april 2025
(besproken KR 10-4-2025)

INHOUD

1	Aanleiding	pag. 3
2	Vrijwilligersbeleid	pag. 4
3	Prioritering	pag. 5
4	Samenwerking	pag. 6
5	Inhuur	pag. 7
6	Duurzaam financieel beleid	pag. 8
7	Eindconclusie	pag. 9
8.	Hoe verder	pag. 9

Bijlagen:

A	Vormen samenwerking PKN	pag. 10
B	Prognose ontwikkeling aantal gemeenteleden tot 2036	pag. 11
C	Prognose ontwikkeling vrijwillige bijdrage gemeenteleden tot 2036	pag. 12
D.	Organogram (vereenvoudigd) PKC	pag. 13

1. Aanleiding:

Vorig jaar is een start gemaakt met een actualisering van onze bestaande beleidsvisie uit 2021 'Naar een nieuwe toekomst van de PKC'. Er is veel gerealiseerd de afgelopen jaren, maar we constateerden met elkaar dat een nadere uitwerking nodig is op de onderwerpen gezond en vitaal kerk zijn. De vernieuwde beleidsvisie krijgt dan ook bewust als thema mee: 'samenwerken aan een gezonde en vitale toekomst van de Protestantse gemeente Castricum'.

Gezond en vitaal zijn is een noodzakelijke basis om ons werk als Protestantse Kerk Castricum (PKC) te kunnen continueren. We zien dat gemeenteleden zich met een grote bevoegenheid en passie inzetten om onze kerkelijke activiteiten in goede banen te leiden. Tegelijkertijd zien we dat we tegen onze beperkingen aanlopen. Ook constateren we dat het vele werk door steeds minder mensen gedaan moet worden. Als gemeente vergrijzen we niet alleen, maar we zien ook dat steeds minder mensen zich tot de kerk aangetrokken voelen.

Dat heeft de Kerkenraad in oktober 2024 doen besluiten dat het goed is om te onderzoeken hoe we ook in de toekomst als PKC onze werkzaamheden kunnen continueren, m.a.w. hoe we gezond en vitaal kunnen blijven. Daarvoor is er een tijdelijke werkgroep in het leven geroepen. Deze werkgroep heeft zich gebogen over een vijftal thema's die allemaal betrekking hebben op dit onderwerp te weten: vrijwilligersbeleid, prioritering, samenwerking, inhuur en duurzaam financieel beleid. Bijgaand leest u het resultaat van deze sessies en ons richtinggevend advies, dat een concrete uitwerking vormt van punt 1 van onze vernieuwde beleidsvisie

De Werkgroep Gezond en Vitaal:

Inge de Witt
Joke van Beek
Thirza Manoth
Vincent Noort
Bert Visser
Frans van Meggelen
Johan Streefland
Arnold Faber

2. Vrijwilligersbeleid:

Het is belangrijk is om primair te denken in taken en niet in functies. Voor de PKC zijn vrijwilligers van vitaal belang. Voorop staat dat we daar zuinig op moeten zijn. Tegelijkertijd constateren we dat er relatief weinig aandacht wordt besteed aan de vraag of we in algemene zin goed met onze vrijwilligers omgaan. We staan er eigenlijk niet zo bij stil.

Vrijwilligers nemen verantwoordelijkheden op zich en gaan vervolgens op pad. Dat vinden we heel vanzelfsprekend. Daarom is het in veel situaties juist goed om deze verantwoordelijkheden ook vast te leggen en een heldere taakomschrijving mee te geven (een soort houvast). Vrijwilligers moeten op iemand terug kunnen vallen als dat nodig is. Dat noemen wij zorg op zowel inhoud als persoon. Maar is voor iedereen duidelijk wie dat is? Het is belangrijk om jaarlijks in de werkgroepen met elkaar het gesprek aan te gaan hoe alles gaat en of er eventuele knelpunten zijn. De voorzitters (coördinatoren) van de afzonderlijke werkgroepen kunnen hierin het voortouw nemen.

Zorg ervoor dat de taken voor de vrijwilligers leuk blijven. Dat kan door de taken flexibel in te richten dan wel te splitsen of in tweetallen uit te voeren. In sommige situaties is scholing nodig dat deels door de PKN (landelijk) wordt aangeboden. Het is goed om dat te checken en aan te bieden. Sluit vooral aan bij de talenten die mensen willen inbrengen. Sommige taken zijn zwaarder dan andere, dan is het goed om te weten of achtervang geregeld is. Het binden van je vrijwilligers valt en staat met aandacht en waardering. Hoe belangrijk dat is, zien en horen we terug bij de ontvangen positieve reacties op vrijwilligersdag vorig jaar.

Aanbevelingen:

- Maak inzichtelijk wat de taken zijn binnen de PKC en check of er een taakbeschrijving beschikbaar is. Zorg voor een hanteerbare back-up van kwetsbare functies voor het geval een vrijwilliger verstek moeten laten gaan en maak dit bespreekbaar met betrokkenen (meelopen, achtervang regelen). Maak eventuele onduidelijkheden over taken bespreekbaar en betrek daarbij zo nodig de coördinator visie en beleid.
- Maak een overzicht van vrijwilligers die buiten een werkgroep vallen.
- Maak een poule voor incidentele klussen en koppel die bijvoorbeeld met de vacaturebank van de Stichting Welzijn en zet dat op website. Op deze wijze kunnen voor bepaalde taken ook buitenstaanders worden ingezet.
- De beloningsstructuur voor taken met een meer dan evenredige tijdsbesteding (organisten, hulpkoster(s), medewerkers bij inzet voor uitvaarten) moet duidelijk zijn.
- Laat weten dat de kerk collectieve verzekeringen heeft lopen voor aansprakelijkheid en ongevallen.
- Pak het moment om vrijwilligers te werven (ook buiten eigen kring). Een goed voorbeeld is de Herdertjestocht van afgelopen december. De mensen waren enthousiast, dus een uitgelezen moment om een inzet te vragen.

Kernwoorden: vinden, binden en behouden.

3. Prioritering:

Als we kijken naar de kerntaken van de PKC (erediensten, pastoraat, diaconie en onderwijs), dan komt de werkgroep tot de conclusie dat daarbinnen niet in algemene zin geprioriteerd kan worden. Om de kerntaken te kunnen blijven uitvoeren bij gebrek aan vrijwilligers eerst kijken of samenwerking en/of inhuur hierin het verschil kunnen maken. Vooral in het slimmer en anders organiseren en daarin prioriteren is winst te behalen.

Als we inzoomen op de kerntaken valt het volgende op:

- De erediensten en dan vooral de bijzondere vieringen vragen veel tijd terwijl variatie erg belangrijk is. We stellen vast dat hier prioritering niet echt mogelijk is. Het is goed om te onderzoeken hoe bijzondere vieringen ervaren worden en of het een ander publiek trekt.
- Gezien de vergrijzing van de gemeente is de inspanning bij het pastoraat erg hoog en deze zal verder toenemen. De prangende vraag komt naar voren hoeveel contactmomenten gelet op het aantal vrijwilligers haalbaar zijn.
- De diaconie kan tijd besparen door primair de landelijke doelen van de PKN te volgen i.p.v. de eigen doelen. Tegelijkertijd vormt het noodfonds een belangrijke prioriteit voor de mensen die lokaal in nood zijn.
- Het onderwijs is een wat ondergeschoven kindje. Zoek in geloofsopvoeding de samenwerking met andere PKN buurgemeenten op. Geef prioriteit aan invulling jeugdouderling of liever op termijn een jongerenwerker. Gezien de zwaarte de taken eventueel verdelen over bijv. 2 personen.

Een manier om snel tijds winst te behalen is het anders organiseren. Diverse vormen passeren de revue: verschuiven, afslanken (om-en-om), minder frequent, werkgroepen combineren, een duoschap voor bepaalde taken of digitalisering. Voorgesteld wordt om wat vaker door deze bril naar onze activiteiten te kijken.

Aanbevelingen:

- Maak een overzicht van het aantal openstaande vacatures (vacaturebank) afgezet tegen een inventarisatie van activiteiten die effectief zijn en behouden moeten blijven. Is dit in balans?
- Onderzoek de mogelijkheid van een andere vorm voor bijv. het uitrollen van de Actie Kerkbalans, is digitaal een optie en wat zijn hiervan de voor- en nadelen.
- Geef gemeenteleden de keuze om het kerkblad Over en Weer digitaal te ontvangen.
- Neem het aantal bezorgmomenten onder de loep (40-dagenkalender, bloemetje met Pasen, Kerstster). Kan dat anders en efficiënter. Wat zijn daarvan de effecten?
- De maandelijkse bijeenkomsten van Maal & Verhaal en Werkgroep Ouderencontact zijn erg belangrijk voor de oudere gemeenteleden. Tegelijkertijd zien we dat de groep vrijwilligers die dat organiseert vergrijst (dat vormt een risico). Maak dat bespreekbaar, ook de frequentie. Het is belangrijk hierover tijdig en open te communiceren over vervanging of behoefte aan meer helpende handen.
- De zondagsbrief is een wekelijks terugkerende activiteit waar veel vrijwilligers bij betrokken zijn. Kan dat eenvoudiger, praktischer. Hier speelt volgens de werkgroep het aspect 'groen'.
- Durf ook de keuze te maken om taken te laten vallen en communiceer hierover duidelijk.

Kernwoorden: vooral in het slimmer en anders organiseren is 'winst' te behalen.

4. Samenwerking:

In hoeverre zien we mogelijkheden om met andere PKN gemeenten samen te werken? Een vraag die vorig jaar ook uitgebreid aan de orde kwam tijdens het Inspiratiefestival op 15 juni 2024 van de Classis Noord-Holland. De PKN biedt diverse mogelijkheden aan om de bestuurlijke organisatie van de 'gemeente' lichter te maken nl. een commissie, een samenwerkingsplatform en een gemeenschappelijkheid. De commissie is de eenvoudigste vorm waarbij bepaalde taken samen worden gedaan. Een platform wordt met toestemming van de Classis opgericht en heeft een eigen beslissingsbevoegdheid. In de gemeenschappelijkheid gaan twee of meerdere gemeenten echt samen.

Deze mogelijkheden hebben we tegen het licht gehouden. De commissie vorm is daarbij de meest voor de hand liggende vorm. Maar we geven wel een "winstwaarschuwing" af. Als dat een verzwaring van taken betekent (bijv. meer vergaderingen) van onze vrijwilligers, kunnen mensen afhaken.

Zo denken we dat het goed mogelijk is om met andere PKN buurgemeenten op thematisch niveau plannen te maken en uit te voeren (bijvoorbeeld pastorale en diaconale). Het is ook het onderzoeken waard wat de mogelijkheden zijn in de plaatselijk oecumene (Evangelische gemeente en/of RK). Maar ook met buitenkerkelijke organisaties kan actief gekeken worden of samenwerking mogelijk is. Daarbij denken we dat vooral op projectenbasis een win-win situatie kan worden bereikt.

Praktische administratieve samenwerking met andere PKN gemeenten (bijv. Limmen, Heiloo of Uitgeest) is denkbaar op bijv. het terrein van kerk, kerkhof en kerkelijk bureau. Dat geldt ook voor diaconale en pastorale taken als het gaat om inhoudelijke thema's. Zoek elkaar ook actief op als het gaat om kennisdeling. Op het terrein van het jeugdwerk is het zeer wenselijk te onderzoeken hoe dat elders is georganiseerd, denk daarbij aan de PKN gemeenten Heemskerk en Beverwijk. Wellicht kan d.m.v. samenwerking het jeugdwerk bij de PKC een impuls krijgen. Echter de afstand tussen de buurgemeenten kan hierbij mogelijk een probleem vormen.

Er zijn nog geen concrete verzoeken van naastgelegen PKN gemeenten binnengekomen om intensief samen te werken (richting gemeenschappelijkheid). Maar mocht een dergelijk verzoek komen dan dient dat bespreekbaar te zijn. Opgemerkt wordt dat hiervoor een breed draagvlak noodzakelijk is. Het moet beide partijen wat opleveren en mag zeker niet ten koste gaan van de eigen activiteiten (er is dus balans nodig). Ook behoud van eigen identiteit is een belangrijk issue. Primair vasthouden aan financiële zelfstandigheid, maar met een open blik als er een hulpvraag komt.

Aanbevelingen:

- Met buurgemeenten breed uitgezette thema-avonden organiseren (pastoraal en diaconaal) over bijv. armoede, rouwverwerking, euthanasie en eenzaamheid.
- Samenwerking met andere geloofsgemeenschappen in de Raad van Kerken vinden we zeer waardevol. Onderzoek hoe dit samenwerkingsverband vernieuwd en versterkt kan worden.
- Zoek samenwerking in het dorp met organisaties als Zonnebloem, Stichting Welzijn, Tuin Kapitein Rommel. Denk dan aan goede doelen zoals (culturele) workshops, sing-along met kerst. Blijf experimenteren en werken in samenwerking aan realistische plannen.

Kernwoorden: zelfstandig wat kan en samen wat moet.

5. Inhuur:

Primair zijn we de mening toegedaan dat de PKC zal moeten draaien op vrijwilligers. Tegelijkertijd realiseren we ons dat het niet altijd mogelijk is om alle taken allemaal via vrijwilligers te laten uitvoeren. Voor een aantal taken maken we nu al dankbaar gebruik van inhuur. Zo hebben we sedert 2024 een parttime koster en maken we voor het opzetten van onze nieuwe website gebruik van een ICT-er.

Wanneer gaan we dan tot inhuur over? Dat valt niet precies aan te geven. Maar als stelregel geven we mee: als er geen vrijwilliger te vinden is, en het via samenwerking met buurgemeenten of de Stichting Welzijn niet lukt het de taak te vervullen, denk dan aan inhuur en dan primair voor de administratieve taken. Ook voor bestuurlijke taken ligt inhuren niet voor de hand. Verder is affiniteit met het kerkenwerk belangrijk. Tot slot, denk eerder in incidentele dan structurele taken. Het is daarbij sowieso belangrijk de privacy te waarborgen.

Veel taken zijn tegen het licht gehouden. De conclusie is dat voor pastoraat, diaconie en jongerenwerk eerder gedacht moet worden in termen van samenwerking met buurgemeenten en lokale kerken dan aan inhuur. Samenwerking dan vooral met PKN buurgemeentes. Maar we weten dat het niet in alle gevallen soelaas zal bieden.

Als we kijken naar specifieke taken dan kan voor het beheer van het kerkhof gedacht worden aan inhuur of uitbesteden aan de gemeente (Onderlangs). We realiseren ons dat het kerkelijk bureau een cruciale taak is. Wellicht is het mogelijk om deze taken in samenwerking met de buurgemeenten of de landelijke PKN te waarborgen.

Aanbevelingen:

- Maak actief gebruik van de formats die de PKN, bijv. bij projecten, aanbiedt.
- Maak een compleet overzicht van (administratieve) taken en geef aan in hoeverre er sprake is van kwetsbaarheid en de mogelijkheid van inhuur.
- Als gedacht wordt aan administratieve inhuur maak dan een 'bundel' van alle administratieve werkzaamheden waardoor gericht ingehuurd kan worden.
- Incidentele inhuur bespaart veel tijd en energie en geeft diepgang en extra kwaliteit die we zelf niet altijd kunnen bieden (denk hierbij aan poppenkastspeler tijdens gemeentemiddag en de catering).

Kernwoorden: als samenwerking niet lukt, denk dan aan inhuur.

6. Duurzaam financieel beleid:

We hoeven ons als PKC de komende jaren in financieel opzicht geen zorgen te maken. Onze financiën zijn gezond. Aan liquide middelen is ongeveer EUR 1,1 miljoen beschikbaar. Voor ca. EUR 600.000 zijn er middelen voorhanden aan beleggingen. Desondanks is het belangrijk om een vinger aan de pols te houden. Op basis van historische cijfers is de verwachting dat het aantal gemeenteleden verder zal dalen naar de 350 à 550 over 12 jaar (2036). Dat is belangrijk te weten omdat we zien dat met name oudere gemeenteleden het meest bijdragen. Per saldo zullen dus de inkomsten dalen en de uitgaven stijgen. Met dat gegeven in ons achterhoofd vindt de werkgroep het belangrijk om niet af te wachten maar concreet stappen naar voren te zetten door activiteiten te ontwikkelen om te proberen die trend te doorbreken.

Het College van Kerkrentmeesters (CvK) heeft aangegeven te willen komen met een 10-jarenbegroting. De werkgroep wil daartoe het college de volgende suggesties meegeven:

- Maak inzichtelijk wat jaarlijks nodig is om de PKC draaiende te houden (personeel, energie onderhoud en activiteiten).
- Maak een prognose van de inkomsten op basis van het aantal gemeenteleden de komende jaren.
- Onderzoek hoe meer inkomsten gegenereerd kunnen worden. Zo kan het een prikkel vormen om de jaarlijkse bijdrage te betalen als inzichtelijk is hoeveel een lidmaatschap de PKC jaarlijks kost.
- Een andere vraag is of de inkomsten van verhuur in voldoende mate wordt benut?
- Het is voor ons vanzelfsprekend dat bijv. de koffie en de thee gratis is, maar ook voor de koren die repeteren. Wat vinden we daar eigenlijk van? Mogen we een (vrijwillige) bijdrage hiervoor vragen.
- Breng de mogelijkheid van nalaten/legaten meer onder de aandacht.

Aanbevelingen:

- Maak geld vrij voor alternatieve vieringen bij voorkeur in de middag (doelgroep 30-40 jarigen).
- Stel een experimentenfonds in en investeer bijv. in de doelgroep 30-40-50 jarigen. Stel hiervoor een 3-jaren plan op en vul deze met eigentijdse thema's zoals: zingeving, polarisering, ontwikkelingen in de wereld zoals klimaat. En koppel dat niet meteen aan de PKC. Durf ook te denken buiten kerkelijke kaders en sta voor een professionele aanpak.
- Maak meer gebruik van nieuwe communicatiemiddelen (sociale media) en investeer hierin. Dat kan via techniek of inhuur. Op deze manier kan de PKC zichtbaarder worden in het dorp. Nu wordt er al aandacht gegeven aan huisvesting van de statushouders.
- Denk na hoe je op een moderne eigentijdse manier kan investeren in geloofsopvoeding.

Kernwoorden: wees niet bang om een stap vooruit te zetten en te investeren in nieuwe vormen van kerk zijn in het dorp.

7. Eindconclusie:

Onze kerk bruist en gemeenteleden zijn zeer betrokken bij de PKC. Tegelijkertijd realiseren we ons dat we als kerk kleiner worden en dat de gemiddelde leeftijd stijgt. Niets doen is dus geen optie, dus proactief zijn en niet wachten tot problemen onomkeerbaar zijn.

Daarom moeten we zorgvuldig omgaan met de inzet van vrijwilligers. Het is en blijft belangrijk de taken niet te zwaar te maken en hier op gepaste wijze aandacht aan te besteden. Beoordeel jaarlijks in hoeverre alle taken nog op acceptabele wijze uitgevoerd kunnen worden. Ga zo nodig over op het maken van keuzes en prioriteer hierin transparant.

Voor zover het niet mogelijk is om 'zelf' de taken uit te voeren denk dan na of het mogelijk is samen te werken met andere PKN buurgemeenten en/of buitenkerkelijke organisaties. Wees nu al alert als dergelijke mogelijkheden zich voordoen. Houd daarbij eventuele inhuur achter de hand voor bijv. de administratieve taken die uitgevoerd moeten worden.

Alleen door groei van onderaf kan er een (nieuwe) basis gevonden worden om zo de continuïteit van onze kerk ook in de toekomst te behouden. Dat betekent niet afwachten maar stappen vooruit zetten. Het is het verstandig onder meer te investeren in de doelgroep 30-40-50 jarigen.

8. Hoe verder

Tijdens het gemeenteberaad op 22 juni 2025 wordt dit richtinggevende besproken en kan er input worden gegeven. Op 12 juli 2025 buigt de KR zich tijdens een KR-dag over de gegeven input en de vernieuwde beleidsvisie 'samenwerken aan een gezonde en vitale toekomst van de Protestantse gemeente Castricum' in z'n geheel. Voorlopige vaststelling vindt plaats in september 2025, waarna gemeenteleden nog de gelegenheid krijgen te reageren.

Bijlage A: vormen van samenwerking binnen de PKN

Wat is er qua samenwerking allemaal mogelijk? Sinds kort biedt de PKN diverse mogelijkheden om de bestuurlijke organisatie van een gemeente 'lichter' in te vullen.

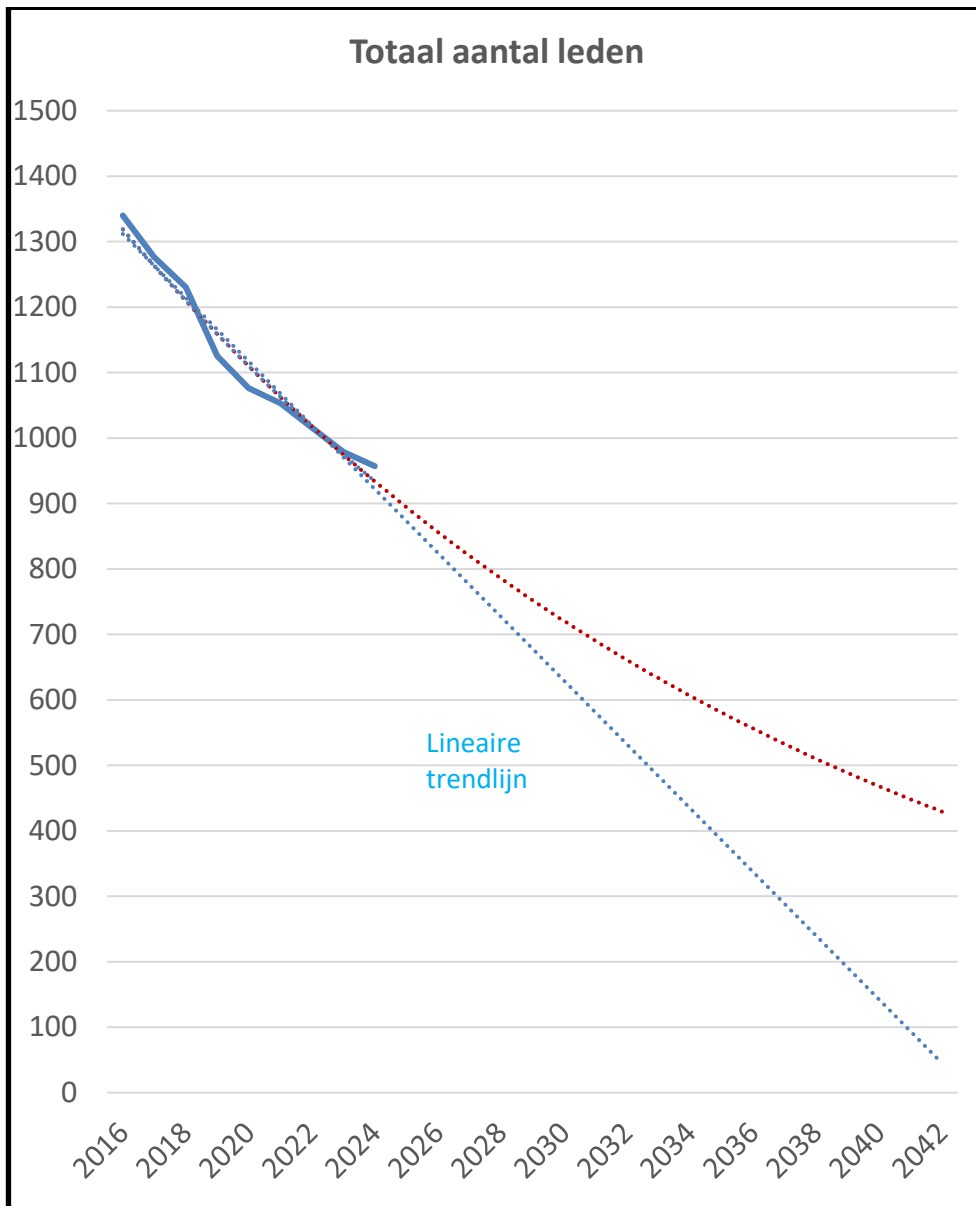
Er worden drie samenwerkingsvormen genoemd namelijk: een commissie, een platform en een gemeenschappelijkheid.

- A. Een commissie bestaat uit leden van verschillende PKN gemeenten. Samen maken ze plannen, bijvoorbeeld over het jeugdwerk. Of ze zoeken uit hoe gemeenten hun archieven het beste onderhouden, zodat meerdere gemeenten daar profijt van hebben. De kerkenraden beslissen daarover en de commissie voert het plan vervolgens uit.

- B. Een iets zwaardere samenwerkingsvorm is het platform. Een platform bestaat uit leden van verschillende gemeenten, maar kan alleen met toestemming van de het regiobestuur van de PKN (classis) opgericht worden. Ook moet dit schriftelijk worden overeengekomen. Een platform heeft een eigen beslissingsbevoegdheid, bijvoorbeeld over geldwerving, gezamenlijk jeugdwerk of diaconale inloophuizen. Een platform kan alleen door ontbinding worden opgeheven.

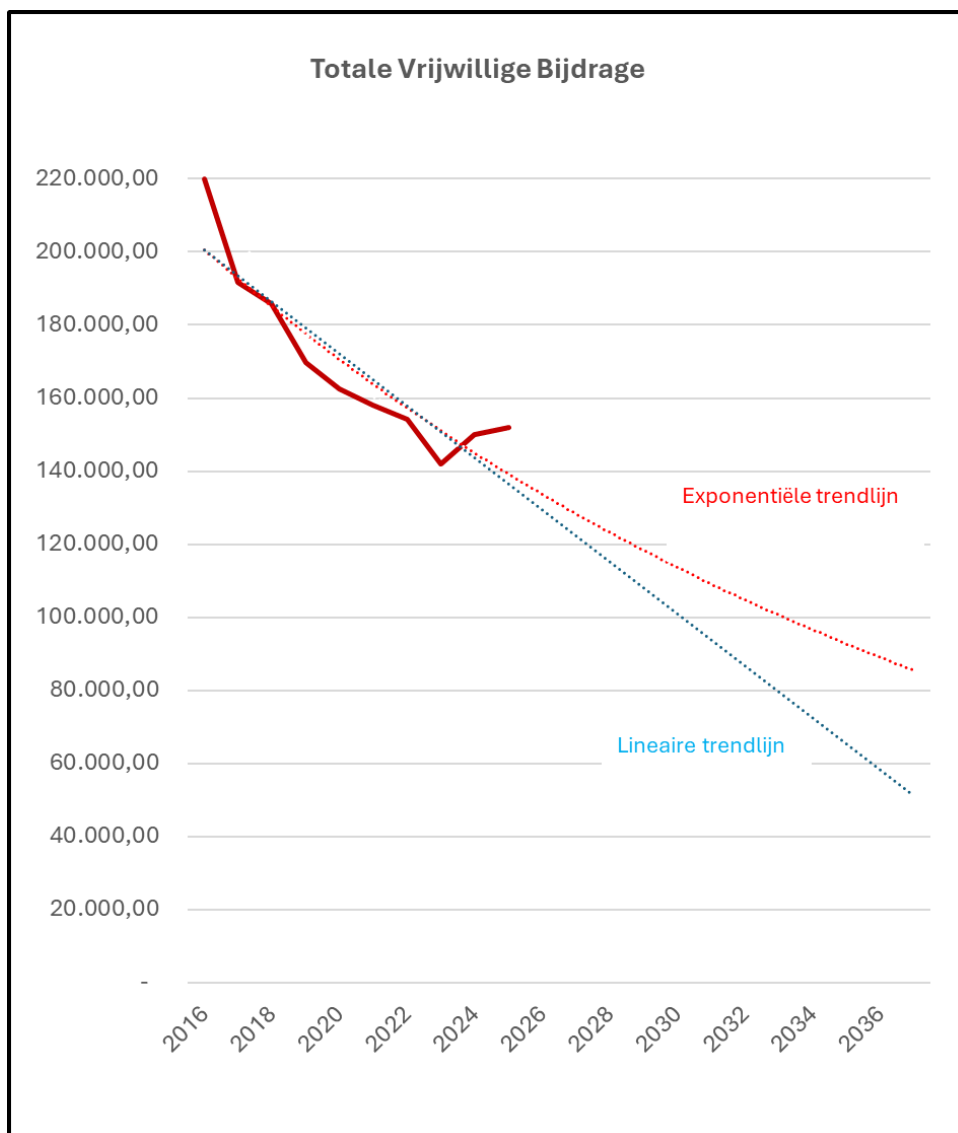
- C. De meest intensieve vorm van samenwerking is de gemeenschappelijkheid. Twee of meer gemeenten kunnen dan een gemeenschappelijke kerkenraad krijgen en gezamenlijke kerkdiensten, pastoraat en diaconaat organiseren. Maar het is mogelijk dat bepaalde punten, bijvoorbeeld het onderhoud van een monumentale kerk, zelfstandig blijven gebeuren. Ook hier geldt dat het alleen kan via ontbinding worden opgeheven.

Bijlage B: prognose ontwikkeling aantal gemeenteleden tot 2036

Rode lijn: exponentiele trendlijn

Bijlage C: prognose ontwikkeling vrijwillige bijdrage gemeenteleden tot 2036

Bijlage D: organogram (vereenvoudigd) PKC

